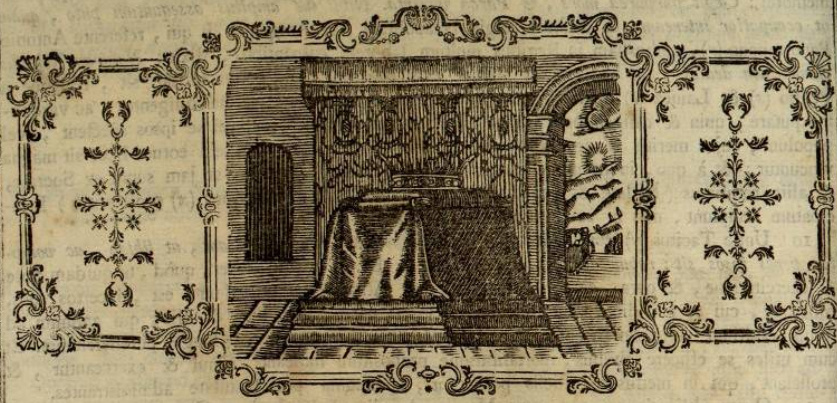

EMBLEMA XV.
MUNUS INVERSA DOCEBIT.

Regnorum custos, Regumque insigne triumphis
Æthra repercusso durum mucrone fatigat,
Spicula summa situm renovent, Diademata acuto.
Cuspide truncari cernes, capitisque cruore
Membra infecta, suis telis stimulante Corona,
Solicitare Animos, curaque animare prementi.
Tantæ molis inest Regi Diadema coruscum.

COMMENTARIUS.

P Riscis seculis observantur Gentiles, Deorum suorum imaginibus Diademata, & Coronas imponere, ut Tertulianus (a) refert, Pherecidis Poëtæ Tragicæ, & Diodori Siculi auctoritate suffultus, qui tradunt, Saturnum omnium primum, deinde vero Jovem post devictos Titanas, Corona redimitum fuisse. At postquam elata, ac superbæ hominum mentes majora de se ipsis animo concipere cœperunt, Reges ipsi, ac Supremi Principes primi exitere, qui honorem hunc, antea Diis solis dari ab hominibus solitum, sibi adrogantes, aureas Coronas ipsi quoque, in amplitudinem Majestatis, & gloriæ suæ argumentum gestare cœperunt; easdem prius in fasciæ modum temporibus alligantes, quæ propriè *Diademata* dicebatur, posteaque eisdem fasciis varii generis seu formæ Coronas prætexentes; sed frequentius radiatas desuper ac spiculas, ut ostenderent, Principes radiatum Solem representare, sive ex ipsorum fulgenti Majestate radios tamquam ex Sole procedere, ut latius ex scrinis Alexandri Neapolitani, & aliorum (b) libris colligere licebit, & præcipuè ex Carolo Paschali (c), qui doctum librum de Coronis scripsit, & Jacobo Bossio (d), qui memorat, Davidem fuisse primum apud Hebræos, qui Coronam ex capite Melchom Amonitarum Idoli abstrahens, quæ aurei talenti pondo erat, ac gemmis pretiosissimis exulta, sumptuosissimam, ac splendidissimam ex ea sibi Coronam construi curavit, subdens, an ob hoc facinus, aliquod peccatum incurrerit?

3 Nos, nostro hoc, ut vides, Emblemate, aculeatam cudimus, quod licet jam præoccupatum à Joanne Horoscio (e) Covarruvia, & novissimo, nuperque nobis (Heu) desiderantissimo D. Didaco Saavedra (f) Fajardo videri possit, dum sub ejusdem Coronæ pictura, pariter fu-

(a) Tertul. in lib. de Corona militis.
(b) Alex. & Tirac. Genial. cap. 19.
(c) Carol. Paschal. de Coronis.
(d) Bossius de Cruce lib. 6. cap. 19.
(e) Horocz. Emblem. lib. 1. ex pag. 95.

(f) Beyerl. verb. Coronæ, & de radiis agent Caram. de insign. Hispaniæ, ex pag. 224. Horocz. lib. 2. Embl. 33. pag. 65.
(g) Saavedra in Ideis Politicis Empr. 20. pagin. 227.

illius onera commentantur, in eo tamen differimus, quod illi Corona utcumque depicta, illam fugiendam esse docere intendunt, ad vulgatum illud Anonymi apud Valerium Maximum (g) respicientes, qui ea considerans, Coronam humi fortè jacentem, vel sibi oblatam, tollere noluit, inquit: *Tollat te, qui te non novit*; qui sanè (ut benè quidam Moderaus (h) observat) vel ob hoc tale dictum, præclaro nomine dignus erat.

4 Quo etiam usus videtur Antigonus, apud eundem Valerium, & Stobæum (i): qui cum Diadema Regium sibi traditum accepisset, prius quàm capiti imponeret, dixisse fertur: *O nobilem magis quàm felicem pannum, quem si quis penitus cognoscat, quàm multis sollicitudinibus, periculis, & miseriis sit refertus, ne humi quidem jacentem tollere vellet.* Quod fortè occasionem fecit Adagio *Tollat te, qui te non novit*; cujus, ex Quintiliano (k), & aliis mentionem facit Erasmus (l), inquit, concinnè usurpari solere, si eum, cujus dolos jam nobis notos significamus, etiam cadentem, & in periculis positum, erigere, vel juvare nolimus, ne ab eodem iterum decipiamur. Horoscii autem Carmen ex quo hoc magis constat, sic habet:

En el suelo tendida la Diadema,
Con un sentido mote, i elegante,
El que no te conoce te levante,
Vistosa, i de provecho hará una Emblema:
La qual salió de la bondad estrema
De un Varon tan entero, i tan Constante,
Que dixo, quando ya tenia delante,
I en sus manos la Insignia mas suprema:
O Venda muy mas noble que dichosa,
Si alguno por ventura conociese,
Quan llena estás de asan, i desconsuelo,
Viendote tan pesada, i trabajosa,
Aunque tendida, i á sus pies te viese,
No te osaria levantar del suelo.

5 Saavedra quoque Symbolum in idem recidit, ut ex ejus Commentatione apparet, & ex præfixo lemmate, *Fallax bonum*, quod ut apparet, ad dictum Antigoni respicit, & simul ad illud Senecæ Tragicæ (m).

O fallax bonum,
Quantum malum fronte quàm blanda tegis,
Ut alta ventos semper excipiunt juga:
Imperia sic excelsa fortune subjacent.

Neque abest illud aliud Elisabethæ, Angliæ Reginæ, apud Octavium Stradam (n) quæ se ipsam stantem, Sceptro, & Diademate ornatam, & columnæ hærentem, pingi fecit, cum hac inscriptione: *Stanco Riposo, & Riposato affamo.* At verò Nos, licet ipsum idem argumentum premere destinemus, nullo alio ex dicto vel facto melius, ac verius anxias, & pungentes Regnantium curas colligi vel detegi posse, insinuare intendimus, quàm vel ex ipsis radiis, sive spiculis, quibus suas Coronas ornare, ac circumdare solent, quæ sanè, si inverterentur, eisdem magis pungerent, & vexarent, vel calcarium instar, ad suspectum munus I tuis obeundum, animos adderent, atque hoc nimirum est, quod adjecto lemmate significamus, *Munus inversa docebit*, Albani Spinasi (o) vestigiis hærentes, qui in suo Politismo, sic habet: *Nec immeritò Regum Coronas aculeatas, & spinosas effingunt, seu tristificas, & anciferas. Est enim Principatus cum summi laboris, & periculi, tum magnæ cautionis, & servitutis, &c.*

7 Et ob hanc causam, non sine causa, Saavedra (p) noster dicere potuit, Diademata illa, sive fascias, de quibus diximus, Coronis subpositas fuisse, non tam ad Majestatem denotandam, quàm ad tempora confortanda, & veluti ab aculeis superminentibus, aut verius superminantibus, defendenda, & in hunc sensum illud Zachariæ (q) explicat: *Ponite Cidarim mundam super Caput ejus.*

L

Quod

(g) Valer. Max. lib. 7. cap. 2. Erasm. in Apoph. lib. 6.
(h) Joan. Caramuel de insign. Hisp. pag. 131.
(i) Valer. sup. Stobæum serm. 47.
(k) Quintil. lib. 6.
(l) Erasm. in Adagiis pag. mihi 618.

(m) Senec. in Oedipo.
(n) Strada in Symb. Reg.
(o) Spinasi in Polit. lib. 1. cap. fin. fol. 36.
(p) Saavedra. super pag. 121.
(q) Zachar. 3. 5.

8 Quod æquè aliis Coronis aptari poterit, quæ non radiatæ, vel aculeatæ, sed veluti turritæ, seu turribus circumdatæ, olim à Regibus portari etiam solebant, in modum urbis mœnibus cinctæ, ut *Frater Joannes à Sancta Maria (r)*, & alii (s) recensent. Nam & his, ut ipsi quoque tradunt, nihil aliud designabatur, quàm Reges, totis humeris, toto vertice, Regni sui urbes, ac molem sustinere debere, unde in libro Sapientiæ (t) dicitur: *In veste Poderis, quàm habebat summus Sacerdos, totus erat orbis terrarum; & Portatores orbis à Jobo (u) appellantur, dum inquit: Deus cujus iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur, qui portant orbem, & à Græcis Basilei, quasi bases, ac fundamentum sint, quibus sua Regna nitantur, ac sustineantur.*

9 Quæ omnia, quàm validum, ac confortatum caput requirant, quamque anxios, & oneratos Reges efficiant, qui sub tanto pondere gemunt, nemo non videt. Et vel Moyses (x) satis expressit, cum ad Deum à quo in Ducem ac Gubernatorem populi sui electus fuerat, sic dixit: *Cur affixisti servum tuum? Cur imposuisti pondus universi populi hujus super me. Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, aut genui eam, ut dicas mihi, Porta eos.*

10 Ceterum, ut ex multis variorum Auctorum sententiis, & exemplis, qui miseram hanc, duram, & laboriosam dominandi sortem ostendunt, selectiora subnectam, à Seneca (y) Tragico ordiari, qui non contentus, hoc bonum fallax, & subdolum appellasse in loco supra relato, in alio, nullam graviorem pœnam. In graviorum scelerum punitionem à Diis dare posse, scriptum reliquit, sic Pollynicen, & Jocastam loquentes inducens:

Pollynic.

Sceleris, & fraudis suæ
Pœnas nefandas frater, & nullas ferat?

Jocast.

Ne timeas, pœnas solvet, & quidem græces,
Regnavit, hæc est pœna.

11 Rursus idem (z) alibi, & veluti de his spinis, Capita Regum pungentibus loquens, sic inquit:

O Regnorum magis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelsa loco
Numquam placida Sceptra quietem
Certandè sui tenuere diem.
Alia ex aliis dura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas,
Non sic Lybicus syrtibus æquor
Furit, alternos volvere fluctus

12 Tiberius etiam Imperator, ut Tacitus (a) refert, cum ab amicis rogaretur, ut Imperium susciperet, is illos increpitabat, ut ignaros, quanta bellua esset Imperium. Coactus tandem conquerebatur, sibi miseram, & onerosam imponi servitatem. Quo etiam nomine Regnum donavit Seneca (b) inquiens: *Magnam servitatem esse magnam fortunam.* Et Seleucus, sive ut alii tradunt, Antiochus, qui ut post Stobæum (c), tradit Erasmus (d) pariter ac Antonius, de quo supra, frequenter dicere solitus erat, paucis notum esse, Regum, aut Magistratum quanta sint curæ, alioqui nullum inventum iri, qui Regum Diadema humi projectum tolleret.

13 Quinimò ipse idem Antigonus, Macedonum Rex, ut apud Plutarchum (e), & Ælianum (f) comperimus, cum cerneret filium suum, se violentiorem, & immodestorem erga subditos gerere: *An non (inquit) novisti Fili, nostrum Regnum nobilem sive splendidam esse servitatem.* Quo ut Plutarchus subdit: *Nihil dici potuit cordatius. Nam Princeps non minus deservire cogitur Populo, quàm populus Principi; nisi quod Princeps id facit cum dignitate, alioqui revera mutua servitus est. Et qui id non approbat, is verè mihi videtur, neque Regem, neque civem nosse, sed tyrannicam vitam potius agere.*

(r) Sancta Maria in Polit. Christ. pag. 19.

(s) Pined. & alii statim citandi.

(t) Sapient. 18. 24.

(u) Job. 9. 13. ubi latè Pineda de hoc homine, & nomine. Basileus, idem de Reb. Salom. pag. 116.

(x) Moyses Num. 11. 1.

(y) Senec. in Thebaid.

(z) Idem Trag. 8. Agam.

(a) Tacit. 1. Annal.

(b) Senec. de Const. ad Polyb. cap. 26.

(c) Stob. term. 46.

(d) Erasm. lib. 6. Apoph.

(e) Plut. in Apoph.

(f) Ælian. lib. 2. de var. hist. Sancta Maria ubi sup. pag. 41.

14 Saturninus (g) etiam Imperator, easdem Imperii curas, & onerosam laboriosamque servitatem agnoscens, cum à suis purpuram Imperatoriam indueretur: *Nescitis amici, nescitis (inquit) quid mali sit imperare. Gladii nostris impendent cervicibus, imminent bastæ, timentur hostes, comites formidantur, non ad voluptatem cibus, non iter ad auctoritatem, non ad studium arma; de in omnibus placere adinatum, id est, impossibile est. Senis bello inhabilis, juvenis furiosus habetur. Nam quod Imperatorem me cupitis, in mortis necessitatem me trahitis. Sed habeo solatium hoc mortis, solus perire non potero.*

15 Quibus in verbis ob oculos habuisse videtur, illa, quæ de Hierone Siciliæ Tyranno Xenophon (h) refert, in lato illo colloquio, quod cum Simonide habuit, de privata vita Regiæ in omnibus preferenda; vel potiùs Damoclis historiam à Suida (i), & aliis relata, qui cum à Dionysio Tyranno Siciliæ, cujus mensæ dapes, & lautitiem nimis invidebat, sub Solio, in Regiæ mensa sedere jussus, & opipare invitatus fuisset, ense tamen ex filo pendente, in ejus caput directo, tantum metum horroremque percipit, ut ex Solio effugere, & nihil de prandio sumere voluerit, sic à Dionysio edoctus, qualis esset Regum lautities.

16 Quo respicit illud Horatii (k):

Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculæ Dapes
Dulcem elaborarunt saporem.
Non ævum, citharæque cantus
Somnia deducunt; somnus agrestium
Lenis virorum, &c.

Et Persii (l):

Et magis auratis pendens laquearibus ensis,
Purpureas subter cervices terruit.

Et nostri Horoscii (m) Emblema ex eadem historia desumptum, quod etiam inter sua collocavit Florentius Sconovius (n), cum lemmate, *In miseram Tyrannorum vitam*, sic inquit:

Miser Tyrannus, cujus ensis imminet
Dependulus cervicibus:
Mediis in undis aret, & pluma leves
Non elaborant somnulum;
Mentis tumultus submovere turbidos,
Non gaza, nec licitor valet.

17 His concinit Maphæus Poëta, easdem curas, & erumnas, quæ Reges tangunt, & angunt, his describens carminibus, valdè nostro Emblematis cohærentibus:

Heu tristia Regni
Munera, quæ haud parvo constat, heu grandia rerum
Pondera, quæ numquam placidam permittere quietem,
Nec requiem conferre queunt, Heu sortis acerba,
Et misera Regale decus, Magnoque timori
Suppositos Regum casus, pacique negatos.

18 Et adhuc magis ad rem, & de Diademate, & Corona nostri Emblematis agens, Divus Chrysostomus (o), sic non minùs verè, quàm eleganter scribens: *At nec Rex vitam curis solutam vivit: sed multis molestiis, atque angoribus refertam. Non enim ad Diadema species, sed ad solitudinum procellam, unde illi tumultus maximus exoritur. Non ad purpuram, sed ad animam ipsa purpura nigriorem. Non æquè Corona ligat Caput, atque animum sollicitudo. Non ad satellitum numerum spectat, sed ad ægritudinum multitudinem: nullam enim privatam domum, tot curis abundantem reperias, quàm Regiam.*

L 2

Quod

(g) Vopiscus in Saturnino.

(h) Xenophon. in vita Hieronis, sive de Regno.

(i) Suida. in diction. verb. Damocles. Vide Silonium Apollinarem lib. 2. Epist. 13. eandem historiam referentem, & Ammianum Marcell. Boetium, Policratum, & alios, ibidem à Sacerone relator.

(k) Horat. 3. carm. Od. 1.

(l) Pers. Satir. 3.

(m) Horosc. lib. 2. Embl. fol. 671.

(n) Sconov. Embl. 26.

(o) D. Chrysost. ad Philip. 5. homil. 66.

(p) Erasm. lib. 5. Apophteg.

19. Quod bene sentiens, & in se ipso expertus Antiochus, ut Erasmus (p) enarrat, cum L. Scipione, ultra Taurum montem, submotis Imperii finibus, Asiam provinciam, vicinasque ei gentes amisisset, gratias egit Populo Romano, quod magna parte curarum per eos liberatus esset. Intellexit quippe vir prudens, unius hominis animum, quamvis vigilantem, non posse tot negotiis parem esse, quot Regnum, precipue magnum, in se habet.

Et est etiam memoria dignum, ad easdem curas cognoscendas, & exaggerandas, id quod Plutarchus (q) de Philippo Macedonum Rege commemorat, qui cum in Regione amoena admodum, castra ponere parasset, nuntiareturque, illic sanum jumentis deesset: O Dii (exclamavit) qualis est hæc vita nostra, quam etiam ad asinorum commoditatem instituire cogimur. Quinimò ex sententia Alfonsi Regis Aragonum I. apud Antonium Panormitanum (r), pejor Regum, quam asinorum vita iudicata fuit. Ei namque cananti, cum senex quidam importunus, & garrulus suis petitionibus obstreperet, hæc gravis querela excidit: Melioris esse conditionis asinos, quam Reges. Illis enim parant domini, cum pascuntur, his nemo.

20 Sed adhuc magis gravis fuit altera alterius ejusdem Regni Regis Piissimi Joannis I. qui, ut ex Lucio Marineo (s) Siculo refert Majolus (t), in mortis articulo, hanc Imperiorum, & Principatuum vanitatem, & insitas ei curas, & sollicitudines fassus, quas passus miser esse exclamavit, qui ad Principatum aspirant, qui divitias opes, & nimios honores affectant, & post alia sic addidit: Nam mihi misero, quid Regnum, quid honores, quid obsequia plurimorum, contulerunt? Quid? Labores scilicet magnos, & multa corporis, & animi pericula subivi, nec unquam etate longa potui mihi dies aliquot videre bonos. O me miserum, & infelicem, qui tam serò fallacem mundum cognosco. Qui vitam certè visissem multò meliorem, si non Rex, sed agriculator fuisset.

21 Unde jam satis patet, ni fallor, quam sit certum, & memoria dignum illud Senecæ (u) verbum: Speciosa, & magna contra visentibus, cum ad pondus revocata sunt, fallunt. Cum tot aculeis & spinis scateat Corona, quæ primo aspectu florida esse videtur, & anxium aded, atque angustum sit Regale quodlibet Imperialeve Diadema, quod vulgò sub Augusto nomine commendatur. Quapropter bene Incertus (x) ille dixit, qui dixit:

Nolo caput cingat gemmanti fascia vitta,
Aut oculo signet divite gemma manum.
Gemma gelu, Diadema cinis, flos perfidus ostrum,
Qui negat ornari, pulchrius ornat bonos.

22 Et melius Divus Augustinus (y), vel à Christo Domino ac Servatore Salvatoreque nostro, ob hoc ipsum, quod in mundi Regem eligebatur, Crucem pro Sceptro, & Spinas pro Diademate necessariò portari debuisse, his elegantissimis verbis agnoscit: Quod verò Isaac ipse sibi ad immolandum ligna detulit; & in hoc Christum Dominum figuravit, qui ad locum passionis Crucem suam portavit. De quo Mysterio multò ante dictum fuerat per Prophetam, & erit inquit Principatus ejus super humerum ejus. Tunc enim Christus Principatum super ejus humerum habuit, quando Crucem suam admirabili humilitate portavit. Non incongruè Crux Christi significat Principatum; nam per ipsam & diabolus vincitur, & totus mundus ad Christi notitiam, vel gratiam revocatur.

23 Ergo, ut tandem finiam, & hanc de Coronis commentationem, coronidis loco aureis Nazianzeni (z) verbis exornem, & claudam: Reges & Imperatores Purpuram vereamini. Cognoscite quantum id sit, quod vestræ Fidei commissum est. Quantum circa vos Mysterium. Orbis universus manus vestræ subiectus est, Diademate parvo, atque exiguo panno retentus. Supera solius Dei sunt; infera autem vestra etiam sunt. Subditis vestris Deus vos prebete: liceat enim audacius aliquid dicere: cor Regis in manu Dei est. Hic Imperium vestrum sit, non autem in auro, & in exercitibus, &c.

EM-

(q) Plut. in lib. numteni sit. Ger. Resp.
(r) Panormit. de dict. & fact. Alfons.
(s) Marin. lib. 8. rer. hist.
(t) Majol. tom. 2. Cantic. colloq. 7.

(u) Senec. epist. 66.
(x) Incert. ap. Caram. de insign. Hisp. pag. 250.
(y) D. Aug. serm. 71. de temp. tom. 20.
(z) D. Nazianz. orat. 27.

EMBLEMA XVI.
SPLENDOR MENDAX.

Exterior nivea satiatur calce Colossus,
Et læve aurata fronte superbit opus;
Cratitiæ sed enim circumstans pectora costæ,
Clavorumque intus spicula sæva rigent.
Heu mendax Regum splendor, qui mille dolores,
Mille sub aurato muricè damna tegis.

COMMENTARIUS.

1. ON solum Regia Capita Corona, ut vidimus, angit, & quos fastigat, fatigat; sed idem etiam angor, & labor, totus, in toto Principum corpore residet, si ipsi, ut debent, toti, suo muneri intendant, & totius Regni lætitiã, pacem, opulentiam, securitatem, & ut verbo dicam, vitam, mortemvè, ex sua cura pendere cognoscant. Hæc enim (Auctore Festo (a) inde nomen sumpsit, quod cor exedat, aut urat, & ita in præcordia intima penetrat, & interanea occupat, ut bonos, in his quæ bene agere debent, malos, propter ea quæ malè gesserunt, & bona quæ facere omiserunt, semper anxios, & sollicitos habeat.

2. Quod, ut ipsis magis magisque innotescat, superiori Emblemati, hoc ex Colossi Forma, Figuravè deducto, addere volui. Omissisque multis, quæ harum Statuarum nomine, origine, mole, & ingenti magnitudine dicere possem, & apud Plinium (b), Vitruvium (c), & alios (d), qui latè de eis agunt, videre licebit, Lucianum (e) referre contentus ero, qui mihi precipue ad illud configendum ansam præbuit, aptissime, in uno ex suis Dialogis, Reges eisdem Colossis æquiparans, quos quidem exterior magnitudo, splendor, & nitor, visendos, admirandos, & suspiciendos hominibus facit, cum tamen interius exeratibus, clavis, sudibus, spartis, spinosisque aliis, & pungentibus fragmentis, ac ramentis compacti sint. Ejus verba sic habent: At mei ipsius miserescēbat, qui prægrandibus illis Colossis viderer persimilis, quales vel Phidias, vel Miron, vel Praxiteles fabricatus est. Etenim illorum quisque, quo ad ea, quæ foris apparent, Neptunus ipse est, aut Jupiter mirificè decorus, auro, eboreque compactus; & aut fulmen, aut fulgur, aut tridentem fuscinam dextra sustinent. Ceterum si immisso capite, quæ sunt intus inspicias; videbis vices quosdam, passillos, & clavos introrsus prominentes, neque non

(a) Festus verbor. sign. verb. Cura.

(b) Plin. lib. 34. cap. 7.

(c) Vitruvius lib. 2.

(d) Plut. in vita Alex. ubi de Colosio, quem Dinocra-

tes ex monte Aitho facere voluit. Guillel. de Choul de Diis Gent. pag. 214.

(e) Lucian. in Dialog. de somno, vel gallo.

vimina, cuneosque, & picem sublitam, & aliam id genus deformitatem intrinsecus inhabitantem. Omitto recensere formicarum, mustelarumque vim, quæ nonnumquam in eis mansitant. Hujusmodi quedam res nimirum Regnum quoque videtur. Quid primo loco tibi referam Mycille? Utrum metus, curas mordaces, suspiciones, odium, quo Regem prosequuntur illi, qui cum illo vivunt, insidias, atque ob eam rem somnum rarum, & hunc quidem pertentem, ac plena tumultus insomnia, cogitationes perplexas, spes semper improbas? An otii penuriam, & occupationes, judicia, expeditiones, edita, fœdera, consultationes? Quibus rebus fit, ut ne per somnum quidem aliqua re suavi frui liceat. Verum ut omnibus de rebus, solus dispiciat necesse est, milleque negotia sustineat, &c. Vide etiam Dion Cassium (f), Stobæum (g), & Plutarchum (h) sic inquentem: Atque hic est Principis metus, & humanus, nec ingeneratus, ut his quibus imperat, metuat, nequid se inscio ledantur, non aliter atque canes nocturni, ac laboriosam agentes in septis ovium custodiam: simul atque truce[m] audiunt feram, timent, non sibi, sed his, quæ custodiunt.

3 Hactenus Lucianus, qui eandem similitudinem, ejusque applicationem, vel mutuavit, vel certè mutuari potuit à Plutarcho (i), qui in libello, quem contra in eruditum Principem edidit, exteriorem Colosso splendorem, & interiorem inanitatem, vacillantemque stabilitatem, elegantissimis verbis ostendit, quorum alio loco mentionem faciemus.

4 Erasmus (k) etiam in suis similibus, licet nec Lucianum, nec Plutarchum citet, utrumque tamen sequens, & veluti ad nostrum Emblema respiciens, ita in eodem argumento versatur: Ut Colossi foris insignes, Deum aliquem representant, intus pleni tuto, clavis, sordibus; ita Rex purpura, equis, auro, satellitio magnificus, in animo nihil habet præter sordidos affectus, & inscitiam. Statue magnitudine, moleque sua librantur, & consistunt: at Reges stulti, subvertuntur.

5 Idemque in Idolis contingere, rectè Daniel (l) Propheta Regem Nabuchodonosorum admonuit, sic inquit de Idolo Bel, quod adorare præceperat: Ne erres, ò Rex, iste est enim intrinsecus luteus, forinsecus æreus. Ubi bene Noster Gaspar Sanctius, stultos homines vana sæpè specie decipi inquit, & fucato splendore, qui alienus est, & artis lenocinio rebus interdum vilissimis inductus. Splendebant Idola ab externo cultu, quia inaurata, aut pretiosis integumentis inducta; cum tamen interius marmor esset, aut lignum, aut etiam lutum, & argilla vilis, ex qua Idolum conflabatur. Sic Reges, quos Diadema, quos Majestas, & exterior nitor verendos facit, lutei planè erunt, si luteum spiritum habeant, & minus fœlices, & invidendi censendi erunt, si spinas, clavosque, & assiduas curas, quibus interius constant, & assiduè premuntur, introspeciamus.

6 Unde Tragicus (m) valdè in nostris terminis inquit:

Cespes, Tyrio mollior ostro
Solet impacidos ducere somnos:
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesque trahit Purpura noctes.
O, si pateant pectora Ditur,
Quantis intus sublimis agit
Fortuna metus, Brutia Coro
Pulsans fretum mitior unda est.
Aurea miscet pocula sanguis.

Quem sequutus Boëtius (n), ita inquit:

Quos vides sedere celso
Solii culmine Reges,
Purpura claros nitente,
Septos tristibus armis:
Detrahat si quis superbi
Vani tegmina cultus,
Jam videbis intus arctas
Dominos ferre catenas.

Quod

(f) Dion. lib. 55.

(g) Stob. serm. 44. & 52.

(h) Plutar. in lib. de doct. Princ.

(i) Plut. de Princ. in erud. Nos infra Emblem. 26.

(k) Erasm. in similib. fol. mihi 8.

(l) Daniel. 14. 6.

(m) Senec. in Hercul. Oerb.

(n) Boet. lib. 4. Met. 2.

Quod sumere potuit ex illo Euripidis:

Vultu Tyrannis est quidem letissimo,
Intus dolores sed fovet gravissimos.

Et Socrates (o) interrogatus, An Rex Persarum fœlix esset, se id nescire respondit, quia numquam cum eo congressus erat, neque cognoscebat quali esset animo præditus. Quasi diceret, non à Diademate, non à vasis aureis, aut civitatibus, aut à terris, aut ab aliis hominibus, vel nominibus, fœlicitatem obvenire, metirivè debere, verum unicuique à se ipso, & sub ipsius interno animo.

7 Et de Adriano IV. Romano Pontifice Onophrius Panvinus (p), & Lycosthenes (q) memorant, quod adiebat: Neminem esse miserabilem Romano Pontifice, conditione ejus nullam miserabilem, totius ejus vitæ lætitiæ, amaritudinem esse. Cathedram Romani Pontificis esse spinosam, iter undique confertum aculeis, pondus tantæ molis, ut robustissimos premat, & confringat humeros. Et quoddam horum verborum, post longum in prandio silentium, recordatus aliquando Marcellus II. Papa, manu mensam percutiens, dixit: Non video, quomodo qui locum hunc altissimum tenent, salvari possint.

8 Quam etiam pungentem, & urgentem in Romanis Pontificibus curam, non minus graviter expressit Innocentius VIII. (r) inquit: Officii Nostri debitum, remediis invigilat subditorum, quia dum eorum excutimus onera, dum scandala removemus ab ipsis, nos in eorum quiete quiescimus, & fovemur in pace. Et in reliquis Regibus, & Imperatoribus Seneca (s), in loco jam sæpè citato, ubi eos qui populis præsumunt, non sibi, sed illis vivere ait, & pro cunctorum salute excubare debere.

9 Quod etiam aded extulit Plinius Junior (t), ut post Commemoratas sui Trajani graves, & laboriosas curas, & sollicitudines, eidem, vel flere posse, non licere, inquebat, ut possit multos flentes audire, cum tamen lachrymæ soleant mæstis animis aliquid solamen concedere, juxta illud Ovidii (u):

Flesque meos casus, est quedam flere voluptas:
Expletur lachrymis, egeriturque dolor.

10 Eaque propter Sapientes, apud Ammianum Marcellinum (x), definiunt: Imperium nihil aliud esse, quàm curam salutis aliene. Eamque, veluti mutua lege, subditis à Principibus deberi, in compensationem honorum, & tributorum, quæ ipsis præstant, benè & eleganter (post alios plures, qui de eodem argumento egerunt) Doctus pariter ac Religiosus Pater Eusebius (y) Noriemburgius novissimè his verbis observat: Quid est, cur post tantam reverentiam, fidem, amorem, gratiam, onerosa sit Majestas, & fortuna gravis? Magnum quid petitur, & grandius Regia magnitudine, cura salutis publicæ, commune bonum, fœlicitas hominum, servitium Reipublicæ. Ad hoc tot honores, ad hoc tanta reverentia, ad hoc fides, ad hoc amor omnium, ad hoc Majestas Regia; quod serviat Regno. Grandior, & honorificentior titulus Principis est, servitium esse publicum, famulum omnium, mancipium Reipublicæ, satellitem singulorum. Ad hoc supra omnes evectus, ut pro omnibus sit. Cum illo onere, quo datur, accipiat fortunam; namque & stipendia sui famulatus à Republica accipit. Tributa quid sunt, nisi salaria Principum? Quibus, instar aliorum famulorum, remunerari laborem Regum justus & fas est.

11 Et quoniam spinosæ ejusmodi curæ, de quibus loquimur, sunt veluti propria & inseparabilis sarcina Principatus, non ineptè Petilius (z) considerat, solam rhamnum, quæ tota spinosa est, inter arbores, Regnum illis oblatum, acceptasse. Et Christum Dominum, licet totus bonitas sit, ad sui tamen huc instructionem, spinea, quàm aurea Corona uti maluisse, ut ex ipso insigni, Regium Regibus stylum agnoscendum proponeret. Cui considerationi valdè consonant verba Divi Chrysostomi, Augustini, & aliorum, quæ in Commentario præcedenti recolui, & suboscuro illa Divi Pauli (a), dum de eodem Christo, sic inquit: Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam, & consumatus factus est, omnibus obtemperans. Quibus, ut doctè Pater Joannes Velazquez (b) animadvertit, vel ab ipso Dei Filio, qui omnia novit, eo ipso quo in Principem futuri seculi eligebatur, hanc regulam, hanc regendi artem, veluti addiscendam insinuat Apostolus, sua non spectare commoda, nec sibi omnia velle, imò verò curis, laboribus, & doloribus premi, anxii, consumari, & se tam-

(o) Socrat. apud Stobæum Serm. 46.

(p) Panvin. in vita Adrian. IV. & Marcell. II.

(q) Lycos. in Apoph. pag. 694.

(r) Innoc. in cap. 1. de off. deleg. in 6.

(s) Senec. de Conrol. ad Polyb. cap. 26.

(t) Plin. in Paneg. ad Trajano.

(u) Ovid. 4. de Tristib.

(x) Ammian. Marc. lib. 30.

(y) Euseb. in Temp. 2. p. lib. 1. c. 2. pag. 330. & 331.

(z) Petil. de man. Princip. lib. 7. cap. 9. pag. 369.

(a) D. Paul. ad Hebr. 5. 8.

(b) Velazq. de Opt. Princip. pag. 366.

tandem morti devovere, ut suis subditis esset causa salutis aeternae.

12 Atque hæc quidem de internis, & pungentibus curis eorum Regum, qui justè, & legitime Regale Solum occupat, & occupatum pari Justitia, Pietateque sublimat, tetigisse sufficiat. Nam si de aliis sermonem instituere velim, qui per Tyrannidem ad tantam Celsitudinem ascenderunt, vel etiam legitime partam, impiè, injustè, & tyrannicè moderantur, vix poterit dici, quibus curis, quibus angoribus diu noctuque afficiantur, & affligantur, & quanto certius propriusque in ipsis Luciani, & nostri Colossi Typus verificetur. Quod graviter ac pluribus docuit Platonem apud (c) Socrates, in suis de Republica libris, in hanc Gnomen tandem omnia prius dicta reducens: *Est igitur, etsi alicui haud videatur, iis, qui verè Tyrannus est, verè servus, maxime adulationis, & servitutis, idemque adulator pessimorum: & re ipsa pauper apparet, si quis totam ejus mentem possit inspicere, denique metus in omni vita plenus, agitationumque & angorum.*

13 Ad quem locum, sive doctrinam, proculdubio respexit Cornelius Tacitus (d), dum de Tiberii tyrannide loquens, & qualiter facinora, atque flagitia sua, ipse quoque in supplicium verterat; sic ad rem nostram appositissimè ait: *Neque frustra præstantissimus Sapiencie (id est Socrates) firmare solitus est, si recludantur Tyrannorum mentes, posse aspici laniatus, & illis; quando ut corpora verberibus, ita sævitia, libidine, malis consultiis, animus delaceretur. Quippe Tiberium non fortuna, non sollicitudines protegebant, quin tormenta pectoris, suasque ipse penas fateretur.*

14 Idem latius in suo Hierone prosequitur Xenophon (e), illum, qui fuit unum ex Triginta Sicilia Tyrannis, fatentem inducens, se victum, somnumque timere, quod in his aliorum insidias vereretur; eademque ratione multorum satellitium, vel solum esse, reformidare. Pariterque spectacula, amores, & reliqua, quæ solent homines oblectare. Hinc tandem inferes, ex iis omnibus rebus Reges multò minùs delectationis capere, quàm privatos homines, qui quidem vitam mediocrem agunt, ac multò plures, majoresque molestias sentire.

15 Quæ etiam, & majora alia in se expertus fuit Dionysius, alter ejusdem Sicilia Tyrannus, cujus quidem spinosum pectus, tot curis, tot livoribus ac vicibus scatebat, ut eodem Xenophonte (f), atque aliis narrantibus, vel de propria filia diffideret, & in conclavi, ut sibi insidiantem, asservaret; lectum, in quo dormiebat, lata fossa circumdaret, capillum, ac barbam carbone adureret, de filiabus non fidens, quibus primùm hoc officium traderat.

16 Nota quoque est Mithridatis Ponti Regis historia (g), quem ædem spinæ, intimis præcordiis hærentes, in parricidium conjugis, sororis, matris, fratrum, triumque filiorum, totidemque filiarum, adhuc impuberum, adegerunt, & venenum metuens, ne eo, ut meruerat, necaretur, se, eo assidue potò, præmunivit, & Martialis (h) Epigrammati locus fecit:

*Profecit Epoto Mithridates sæpè veneno,
Toxica ne possent sæva nocere sibi.*

17 Et ut plures alios omitam, Heliogabalum pro multis adduxisse sufficiet, qui, Lampridio (i) narrante, suæ tyrannidis, ac scelere conscius, & quia sibi à Syris Sacerdotibus prædictum erat Biothanatum futurum, hoc est, violenta morte interiturum, ut etiam mors sua pretiosa esset, & ad speciem luxuriæ, ut diceretur nemo sic periisse, paraverat funes, blatta, & serico, & cocco in torros, quibus si necesse esset, laqueo vitam finiret; paraverat & gladios aureos, quibus se occideret, si aliqua vis urgeret: paraverat & in ceraunis, & hiacynthis, & smaragdis venena, quibus se interimeret, si quid gravius immineret: fecerat & altissimam turrem, substractis aureis, gemmatisque antea tabulis, ex qua se præcipitaret.

18 Ut vel ex his discas, quàm cæco verbere, ut Poeta ait, ejusmodi Tyranni feriantur, qui malum, quod subditis faciunt, semper expectant; quàmque certum illud, quod de eisdem tradit Euripides (k):

*Tyrannidis verò perperam laudate,
Vultus quidem jucundus, interiora tristia sunt.*

Et Claudianus (l):

*Qui terret, plus ipse timet, sors ista tyrannis
Convenit. Invidiant claris, fortesque trucidant.*

Mu-

(c) Plato lib. 9. de Repub.
(d) Tacit. lib. 6. Annal. paulò post princip.
(e) Xenoph. in vita Hieron.
(f) Idem Xenoph. in Dionys.
(g) Diction. Histor. verb. Mithridates.

(h) Martialis. epigr. 118. lib. 5.
(i) Lamprid. in Heliogabal.
(k) Eurip. apud Camer. in subsec. lib. 3. cap. 25.
(l) Claud. in 4. Cons. Hon.

*Muniti gladiis virant, septique venenis,
Ancipites habeant arces, trepidique minentur.*

19 Cum tamen longè iis melius honestiusque fuisset, hos metus, hasque spinas tot imminentium periculorum abjicere, Imperium sibi creditum benè & suaviter exercendo, & illud quod ipse idem Claudianus (m) monet, quodque dignos Reges decet, præoculis semper habendo:

*Sis pius in primis, nam cum vincamur in omni
Munere, sola Deos æquat clementia nobis.
Neu dubie suspectus agas: neu falsus amicis;
Rumorumvè avidus: qui talia curat, inanes
Horrebit strepitus, nulla non anxius hora.
Non sic excubiæ, nec circumstantia pila,
Quàm tutatur amor. Non extorquebis amari,
Hoc alterna fides, hoc simplex gratia donat.*

20 Etenim qui ita non novit, qui ita non regnat, non vitiiis, non casibus, non morti ipsi subjectus, & denique omne gaudium ex sua bona mente promens, Regis nomine dignus esse non potest, si Seneca (n) Tragico credimus, ita hoc seriò graviterque docenti:

*Regnum non faciunt opes;
Non vestis Tyria color,
Non frontis nota Regiæ,
Non auro nitida trabes.
Rex est qui posuit metus;
Et duri mala pectoris.
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam stabilis favor
Vulgi præcipitis movet.
Quem non lancea militis,
Non strictus domuit Chalybs,
Qui tuto positus loco
Infra se videt omnia.
Occurritque suo lubens
Fato, nec queritur mori:
Rex est, qui metuit nibilo
Hoc Regnum sibi quisque dat; &c.*

21 Quod perinde est ac si diceret, non posse liberis imperare, qui non potest suis cupiditatibus modum ponere, libidines prius refrænare, voluptates spernere, iracundiam tenere, coërcere avaritiam, ceterasque animi labes; & ut brevius dicam, qui illud ejusdem Senecæ (o) non observat: *Si vis exercere tibi utile, nulli autem grave Imperium, submove vitia.*

22 Idemque ipsum Pentadius inter fragmenta Petronii, optimè quoque his verbis edocuit:

*Non est falleris, hæc beata, non est,
Fulgentes manibus videre gemmas;
Aut testudineo jacere lecto,
Aut pluma latus abdidisse molli,
Aut auro bibere, & cubare croceos
Regales dapibus gravare mensas.
Et quicquid Lybico secatur arvo
Non una positum tenere cella:
Sed nullos strepidum timere casus,
Nec vano populi favore tangi,
Et strido nihil æstuarè ferro.
Hoc quisquis poterit; licebit illi
Fortunam moveat loco superbus.*

23 Et Claudianus (p), etiam iterum, non minus eleganter admonuit, sic inquitens:

*Tu licet extremos latè dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent;
Si metuis, si præva cupis, si duceris ira;
Servitii patiere jugum, tolerabis iniquas*

M

(m) Claud. suprâ.
(n) Senec. in Thyest.

(o) Delrius in notis ad Senec. sup. 1. tom. pag. 383.
(p) Claudian. ubi sup.

Interior leges. Tunc omnia jure tenebis,
 Cum poteris Rex esse tui, Proclivior usus
 In pejora datur. Suadetque licentia luxum
 Illecebrisque effrena favet; tunc vivere castè
 Asperius, cum prompta Venus; tunc durius ira
 Consultitur, cum pana patet sed comprime motus
 Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse licebit,
 Occurrat, mentemque domet respectus honesti.

24 Quibus adstipulatur illud Boëtii (g), sic Tyrannos, de quibus loquimur, admonens, qualiter debeant, & possint in veros Reges evadere, & curas, quibus, ut dicimus, semper premuntur, à suis peccatoribus, Colossi nostri similibus, removere:

Qui se volet esse potentem,
 Animos domet ille feroces,
 Nec victa libidine colla
 Fœdis submittat habenis.
 Etenim licet Indica tellus
 Longè tua jura tremiscat,
 Et serviât ultima Thule;
 Tamen atraspellere curas
 Miserasque fugare querelas
 Non posse, Potentia non est.

25 Et hoc qui non fecerit, sciat se veluti scopum ad universorum mortalium odium esse propositum, nec diu in Imperio stare posse, cum tandem, quas intrinsecus patitur furias, quicquid sibi plurimum caveat, extrinsecus sit passurus, illudque Juvenalis (r) certissimum experturus:

Ad generum Cereris sine cade, vulnere pauci
 Descendant Reges, & sic ea morti Tyranni.

26 Quod elegantissimis verbis Plinius Junior (s) ostendit, adducens exemplum Domitiani, intra arcana cubilia, fœdosque recessus, in quos timore, & superbia, & odio hominum agebatur, occisi, & Trajani, qui inter medios cives tutus, & hilaris versabatur, & sic iniquus: Quanto nunc tutior, quanto securior eadem domus, postquam ejus non credulitate, sed amoris excubiis, non solitudine, & claustris: sed civium celebritate defenditur. Et quid ergo discimus experimento, fidissimam esse custodiam Principis ipsius innocentiam. Hæc ars inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum, munimento non egere, frustra se terrore succinxerit, quæ septus charitate non fuerit: armis enim arma irritantur.

27 Idque ipsum de Nerone præ sagiit (& postea eventus edocuit) Seneca (t) Tragicus, sive quisquis ille est, qui Octaviæ tragediam scripsit, hisce versiculis:

Licet extruat marmoribus, & auro tegat
 Superbus aulam: limen armate Ducis
 Serpent cohortes; mittat immensas opes
 Exhaustus orbis: supplices dextram petant
 Parthi cruentam; Regna diutius ferant.
 Venit dies, tempusque, quo reddat suis
 Animam nocentem sceleribus, jugulum hostibus,
 Desertus, & destructus, & cunctis egenus.

EM

(g) Boët. lib. 3. Met. 5.
 (r) Juvenal. Satyr. 10.

(s) Plinius Jun. in Panegyf.
 (t) Seneca in Octav.

EMBLEMA XVII.
 REGUM VIGILIA.

Servus Achæmonios ad publica munera Reges
 Suscitât, ut primus mulserit ora sopor.
 Quid juvat, ô Princeps, pigra indulgere quieti?
 Non regis ut cesses, ut patiare regis.

COMMENTARIUS.

Uamvis de inesenti Regum cura in suo munere exercendo, satis superque actum in superioribus videatur, adhuc tamen non abs re esse duxi, aliqua in præsentiarum subnectere, de eximia vigilia, seu vigilantia, quæ in ipsis desideratur, quò magis ad eam amplectendam expurgentur. Quam veteres Ægyptii, ut Plutarchus (a) refert, per oculum super Osiridis Sceptrum collocatum, significabant. Sic insinuantes, Reges, oculorum aciem super intentam, atque apertam habere debere, & Sceptro, quæ præviderunt, vel prospexerunt, regere, & gubernare; & cum sit, veluti humani quidam Dii, ut eos Plato in suis Politicis vocat, indesinenter curare, ut omnium somnos sua vigilia tueatur.

2 Eadem etiam ratione alii apud Pierium (b) Valerianum, Leonem eorumdem Regum symbolum, sive hieroglyphicum esse voluerunt, non tam quòd hic ceteris animalibus dominetur, quàm quòd natura, veluti hoc munus præsentens, eum oculis acutissimis dotaverit (unde & Græcis à videndi potentia nomen habuit) nec unquam omninò admittat soporem, sicuti Manethon tradit in libro, quem ad Herodotum scripsit. Quod tamen aliis per absurdum videtur, quibus Cælius Rhodiginus (c) assentit, ex Aristotelis doctrina probantibus, nullum esse animal, cui perpetua vigilia sit. Ceterum in eo omnes pariter conveniunt, quòd leo somnum parissimum sumit, & tunc (ut Dorcades) apertis oculis conquiescit, fortè quia est ei oculus permagnus, & incumbens ipsi pellis, sive palpebra, longè minor, quàm ut oculum totum valeat obtegere. Quod pariter in Regibus proprium esse debet, ut etiam cum dormiunt, vigilare credantur.

3 Huic rationi aliam addit Pierius (d), nimirum, inter reliqua animalia leonem solum esse, qui apertis oculis nascatur, indeque aptissimè vigilantiam, quæ in Regibus requiritur, designare. Cujus etiam consideratione habita, olim, præ templorum foribus tamquam eorum custos constabatur, ut Orus (e) Apollo his verbis ostendit: *Vigilantem, & sedulum hominem, & custodem, cum Ægyptii volunt ostendere, leonis caput pingunt, quoniam leo vigilans oculos claudit;*

M²

(a) Plut. in lib. de Isid. & Osirid.
 (b) Pier. in Hierogl. lib. 1. pag. 2.
 (c) Rhod. lib. 13. cap. 18.

(d) Pier. lib. 1. pag. 2.
 (e) Orus in Hierog. cap. 19.